

Dr hab. Izabela Nowicka, prof. AWL

Recenzja rozprawy doktorskiej Marcina CZOSNEK pt. PRZESTĘPSTWA NA SZKODĘ INTERESÓW FINANSOWYCH UNII EUROPEJSKIEJ. STUDIUM KRYMINOLOGICZNE

Celem niniejszej recenzji jest stwierdzenie, czy dysertacja autorstwa mgra Marcina CZOSNEK stanowi oryginalne i twórcze rozwiązanie podjętego problemu badawczego oraz wskazuje na umiejętność prowadzenia pracy naukowej, a także czy jest wyrazem ogólnej wiedzy teoretycznej Kandydata, ubiegającego się o nadanie stopnia doktora. Przedstawioną do oceny rozprawę doktorską mgra Marcina CZOSNEK napisaną pod kierunkiem naukowym prof. dra hab. Wiesława PŁYWACZEWSKIEGO oceniam pozytywnie. W związku z powyższym może ona być podstawą dalszych procedur w przewodzie doktorskim.

I. Wybór tematu rozprawy doktorskiej

Temat rozprawy został wybrany prawidłowo. Wynikał on przede wszystkim z przekonania Autora o istotnej roli jaką w rozwoju kraju mają środki przyznawane z unijnego budżetu, a także jak wielkie znaczenie ma skuteczna ochrona interesów finansowych Unii Europejskiej. A także z potrzeb społecznych na zajęcie się takim zagadnieniem z uwagi na fakt, iż „na przestrzeni lat zaczęto zwracać uwagę na coraz wyraźniej rysujący się trend wzrostu przestępczości skierowanej przeciwko interesom finansowym Wspólnoty.” Nie bez przyczyny pozostaje również, że Autor – funkcjonariusz policji od ponad dekady zajmuje się zawodowo zagadnieniem zwalczania przestępczości gospodarczej. Stwierdzić zatem należy, iż w zakresie prowadzenia postępowań przygotowawczych w omawianym obszarze posiada bogate doświadczenie. Odnosi się to także do wykonywania czynności o charakterze pozaprocesowym w zakresie zwalczania nadużyć finansowych popełnianych na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej. Dało mu to w całokształcie legitymację do podjęcia tematyki dysertacji i tym samym do przeprowadzenia dogłębnej analizy naukowej wskazanego powyżej zagadnienia. Już w tym miejscu chciałabym przedstawić propozycję opublikowania pracy przez Autora – po dokonaniu kilku poprawek, które sugeruję poniżej.

II. Konstrukcja rozprawy

Praca doktorska mgra Marcina CZOSNEK - pt. PRZESTĘPSTWA NA SZKODĘ INTERESÓW FINANSOWYCH UNII EUROPEJSKIEJ. STUDIUM KRYMINOLOGICZNE liczy 429 stron i składa się z 7 rozdziałów poprzedzonych Wykazem skrótów, Wstępem, zatytułowanych kolejno: Wprowadzenie do problematyki przestępczości skierowanej przeciwko interesom finansowym UE, Charakterystyka wybranych regulacji prawnych dotyczących systemu ochrony dystrybucji środków unijnych, Prawnokarne aspekty przestępczości skierowanej przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej, Kryminologiczny obraz przestępczości przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej, Przestępczość przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej z perspektywy zorganizowanej przestępczości ekonomicznej, Zjawisko przestępczości przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej w świetle badań, Ocena efektywności organów ścigania oraz innych podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przestępczości przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej. Pracę zamykają wnioski zawarte w Zakończeniu, Bibliografia - ogółem 548 pozycji, Spis tabel (18), Spis wykresów (106), Spis rysunków (1) oraz Aneks obejmujący Kwestionariusz Tak przyjęta konstrukcja rozprawy nie budzi zastrzeżeń.

Wstęp

We Wstępie Autor w syntetyczny sposób ustosunkowuje się do twierdzenia : „By zapewnić harmonijny rozwój wszystkich państw członkowskich, móc realizować wspólne polityki, finansować projekty, które wpływają na podniesienie jakości życia obywateli, czy ochronę środowiska, szczególną ochroną muszą być objęte interesy finansowe Unii Europejskiej, zarówno na szczeblu unijnym, jak i w państwach członkowskich” . Wobec czego już w tym miejscu rozważań zakreślony został przez Doktoranta obszar, w którym toczyć się będzie dyskusja wokół problematyki wskazanej w tytule. Autor, wykonując zadania służbowe miał możliwość diagnozować problemy, które utrudniają pociągnięcie sprawców przestępstw na szkodę Unii Europejskiej do odpowiedzialności, wyciągania wniosków, dokonywania przemyśleń. Dzięki czemu przedstawione treści nabierają wiarygodności praktycznej. We Wstępie Autor określił główny cel pracy czyli „identyfikacja aktualnych problemów związanych ze skutecznym zwalczaniem nadużyć finansowych godzących w interes finansowy Unii Europejskiej za pośrednictwem prawa karnego”. Autor dookreślił go poprzez 8 celów szczegółowych. Formę pytania przybrał także problem badawczy: „Jaki wpływ mają normy prawa karnego materialnego na skuteczność pociągnięcia do odpowiedzialności karnej sprawców

przestępstw godzących w interes finansowy Unii Europejskiej?”. Uzupełniony odpowiednio przez 8 problemów szczegółowych. Główną hipotezą Autor uczynił założenie, że „obowiązujące w Polsce przepisy karne mogą stanowić przeszkodę w skutecznym ściganiu karnym sprawców przestępstw skierowanych przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej, a co za tym idzie, powinny zostać zmodyfikowane lub zastąpione” dopełnieniem czego jest 6 hipotez szczegółowych. Wstęp posłużył Autorowi do ukazania warsztatu badawczego, który wykorzystał do weryfikacji wcześniej przyjętych hipotez. Zastosował zatem metody: dogmatycznie – prawną, której przedmiotem były opracowania, raporty, sprawozdania i inne dokumenty przygotowane przez instytucje zaangażowane w zwalczanie nadużyć finansowych na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej, statystycznej, analizy dokumentów, wspartą w ograniczonym zakresie – o warstwę historycznoprawną oraz prawnoporównawczą oraz sondażu diagnostycznego w postaci kwestionariusza ankietowego, w której zogniskowane zostały poglądy praktyków – przedstawicieli organów ścigania na skuteczność stosowania przepisów karnych w zwalczaniu przestępczości na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej w polskich uwarunkowaniach prawnych, a także diagnoza trudności w prowadzonym procesie wykrywczym i przyczyny ich występowania. Metody te pozwoliły Autorowi na zrealizowanie celów pracy – głównego i szczegółowych oraz podjęcie próby odpowiedzi na pytania badawcze oraz sformułowanie wniosków, co systematycznie ukazywane zostało w kolejnych rozdziałach pracy, by znaleźć swoje uściślenie w Zakończeniu. Już zatem Wstęp daje przedsmak tego co zostanie ukazane w kolejnych rozdziałach pracy.

Rozdział I

Rozdział ten zatytułowany został: Wprowadzenie do problematyki przestępczości skierowanej przeciwko interesom finansowym UE. Autor przedstawił swoje przemyślenia w dwóch częściach: pierwszej - Retrospektywne ujęcie zjawiska stanowiące wprowadzenie do problematyki przestępczości skierowanej przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej ukazującej historyczne kształtowanie się systemu instytucjonalno – prawnego ukierunkowanego na ochronę wspólnego dla mieszkańców Unii dobra oraz drugiej, w której wyjaśniono podstawowe zagadnienia terminologiczne. Punktem wyjścia do omówienia zagadnienia problematyki przestępczości na szkodę interesów finansowych Unii stanowi termin „interes finansowy Unii”. Autor uczynił to z dużą

skrupulatnością i dokładnością wykazując się znajomością tematu. Niezależnie od kontekstu historycznego czy też współczesnego trudno się nie zgodzić z Autorem, że „Struktura ochrony interesów finansowych wspólnoty zmieniała się, dostosowując środki zapobiegania, przeciwdziałania i zwalczania zachowań godzących w dobro unijnego budżetu oraz interesów do zachowań przestępców –i odwrotnie– przestępcy modyfikowali działania, wykorzystując nieścisłości i luki w systemie. Walka z przestępczością nie skończy się, ważne jednak, by to instytucje odpowiedzialne za ochronę dóbr prawnych, zawsze były krok przed przestępcami” .

Punkt odniesienia wskazany w tytule rozdziału pozwolił Autorowi na zaakcentowanie faktu, iż w procesie ochrony interesów finansowych Wspólnoty Polska ma także swój udział, chociażby poprzez częściową implementację opisanych w Konwencji, którą Autor bardzo dokładnie analizuje, znamion zachowań nadużyć finansowych na wiele lat przed akcesją do Wspólnoty. Podkreśla w swojej wypowiedzi znaczenie ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (k.k.) Dz. U. 1997 nr 88 poz. 553, obowiązującej od 1 września 1998 r. a której przepisy – w omawianym zakresie, od czasu ogłoszenia przechodziły liczne zmiany w związku z koniecznością dostosowania ich do zmieniającej się rzeczywistości, aż do nowelizacji kodeksu karnego z dnia 10 lutego 2017 r. Zauważa Autor, opierając się na porównaniu zapisów traktatowych, wyraźnie widoczną ewolucję pojęcia ochrony interesów finansowych wspólnych dla całej Wspólnoty. Czego wyrazem są nie tylko przepisy materialne ale także dynamiczny proces budowania proceduralnych regulacji oraz kształtowania organów. Podkreśla Autor znaczenie jakie ma sukcesywna ich rozbudowa, a w szczególności swoista sieć ochrony: zarówno na poziomie międzyinstytucjonalnym Unii, jak i w stosunkach między wspólnotą a państwami członkowskimi.

Przedstawiona w tym rozdziale treść stanowi solidną podbudowę do dalszych rozważań Autora jednakże sygnalizuje trudności z jakimi się zetknął wobec mnogości instytucji zaangażowanych w proces uchwalania budżetu Unii, wyraźnie komplikujących wypowiedź w odniesieniu do ochrony interesu finansowego Unii.

Nie ustrzegł się Autor od błędów technicznych, które jak mam nadzieję, przed ewentualną publikacją pracy zostaną usunięte.

Rozdział II

Rozdział zatytułowany : „Charakterystyka wybranych regulacji prawnych dotyczących systemu ochrony dystrybucji środków unijnych” to kolejny element całokształtu wypowiedzi dotyczącej przestępstw na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej. W rozdziale tym Autor dokonał charakterystyki wybranych regulacji ochronnych towarzyszących dystrybucji środków unijnych. Przejrzyste ujęcie tej problematyki Autor uzyskał poprzez jej ukazanie w perspektywie Unii Europejskiej, jak i w uwarunkowaniach polskich. Jeżeli chodzi o pierwszą - to na uwagę zasługuje podkreślenie przez Autora iż „w stosunku do poprzednich perspektyw finansowych nastąpiła silniejsza warunkowość dostępu do środków unijnych, ponadto ustanowiono warunkowość w kontekście całego budżetu unijnego, a w ramach polityki spójności ustalono warunkowość podstawową, która musi być spełniona przez państwo członkowskie przez cały okres trwania perspektywy” co ma swoje konsekwencje, które Autor dokładnie analizuje podkreślając, iż „pakiety legislacyjne polityki spójności na przestrzeni lat zmieniły swój kształt, dostosowując się do zmieniających się czynników zewnętrznych, jak i wewnątrz Unii. Niewątpliwie najbardziej złożonym procesem w historii Wspólnoty było przygotowanie założeń polityki spójności na lata odpowiadające aktualnym WRF na lata 2021-2027”. W tej części pracy wnikliwie zostało przedstawione niezwykle skądliwe zjawisko jakim jawi się problematyka korupcji, a tym samym poddawanie się procesowi wzajemnego oceniania i wywierania presji w obszarze monitoringu zgodności przepisów antykorupcyjnych z obowiązującymi standardami. W drugiej, dotyczącej ujęcia krajowego znalazły się informacje dotyczące zasad realizacji programów w zakresie polityki spójności. Autor wyjaśnia znaczenie jakie ma uregulowanie tej kwestii w akcie prawnym rangi ustawowej jakim jest ustawa z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027. W każdym z podrozdziałów Autor odnosi się do przedstawionej treści wskazując na własne stanowisko. Istotne jest podkreślenie przez Autora faktu, iż ustawodawstwa europejskie, aby skutecznie zwalczać konflikt interesów będą wdrażać kolejne mechanizmy i narzędzia. I co do tego Autor nie ma wątpliwości. Jednakże trudno się nie zgodzić z wnioskiem Autora dotyczącym konieczności zainicjowania dyskusji na temat wprowadzenia sankcji karnych za udział w konflikcie interesów w sytuacji związanej z dystrybucją środków publicznych, w tym środków pochodzących z Unii Europejskiej.

Rozdział III

Kolejność rozdziałów nie jest zostawiona przypadkowi. Dlatego też w rozdziale trzecim znalazły się zagadnienia dotyczące prawnokarnych aspektów przestępczości skierowanej przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej. W interesujący sposób Autor dokonuje zaprezentowania zasad odpowiedzialności karnej występujących w polskim ustawodawstwie karnym. Pozwala to zdaniem Autora na osadzenie w systemie prawnym odpowiedzialności karnej za przestępstw na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej. Poddaje w tym miejscu interesującym rozważaniom problematykę odpowiedzialności zbiorowej, zwanej odpowiedzialnością podmiotów zbiorowych, która stanowi przeciwieństwo odpowiedzialności indywidualnej. W mojej ocenie, to co daje się zauważyć w dysertacji, Autor zbyt dużą wagę przywiązuje do opisu zagadnień pobocznych. Są one niewątpliwie interesujące, ale czytelnik traci wątek główny. Nie zmienia to faktu, iż znajomość przedmiotu dysertacji przez Doktoranta jest niezaprzeczalna. Przeanalizowanie przepisów dyrektywy PIF oraz ich transpozycję do polskiego ustawodawstwa karnego pozwoliło Autorowi na stwierdzenie, iż Polska wywiązała się z nałożonego nań obowiązku. Autor rozważania teoretyczne uzupełnia danymi dotyczącymi przestępstw na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej, występujących w statystykach policyjnych jako popełniane najczęściej oraz takich, których ciemna liczba może być najwyższa ze względu na oczywiste trudności organów ścigania w ich ujawnianiu.

Uchybienia techniczne czy literowe nie wpływają na ogólną, pozytywną ocenę Rozdziału.

Rozdział IV

W rozdziale czwartym zatytułowanym Kryminologiczny obraz przestępczości przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej Autor podjął się określenia miejsca przestępczości na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej w dziedzinach kryminologii. To niewątpliwie bardzo interesująca część pracy. Wykorzystując umiejętnie szeroką literaturę przedmiotu ukazał miejsce przestępczości gospodarczej w ujęciu klasycznym oraz systemowym zaznaczając wielość modeli, które na przestrzeni lat wypracowano na podstawie prowadzonych badań. Pozwoliło to Autorowi na stwierdzenie, iż „kategoria przestępstw, którą są szeroko rozumiane nadużycia finansowe, może mieć w każdym przypadku inny charakter, a próba ujęcia w generalne i ogólne ramy

modelu postępowania czy motywacji kierujących sprawcą, nie wyczerpie w pełni rzeczywistego obrazu przestępstwa”. Autor w umiejętny sposób wykorzystując nie tylko literaturę kryminologiczną ale także fakt, iż katalog przestępstw mieszczących się w zjawisku przestępczości gospodarczej został wyodrębniony w dokumencie nr R 81/12 wydanym przez Radę Europy w 1981 r. wyznaczając tym samym ramy postrzegania zjawiska przestępczości gospodarczej w Polsce po transformacji ustrojowej. Ukazał kryminologiczny obraz przestępczości przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej oparty na jej etiologii i fenomenologii. W mojej ocenie wyłączyłabym jednak zagadnienia wstępne dotyczące kryminologii. Niezależnie od mojej uwagi pozwoliło to Autorowi na wyjaśnienie dlaczego praktyka w tym obszarze bazuje na przestępstwach gospodarczych w znaczeniu ścisłym i przestępstwach o charakterze gospodarczym, których znamiona są wypełniane przez sprawców zamachów na interesy finansowe Unii Europejskiej oraz na trudności z jakimi się zmierzył. Okazuje się bowiem, iż tylko Policja gromadzi niezbędne dane statystycznie dotyczące zagadnienia będącego przedmiotem rozważań. Autor wskazał, iż „W odpowiedzi na wnioski o udostępnienie informacji publicznej przesłane do Ministerstwa Sprawiedliwości, Centralnego Biura Antykorupcyjnego, Centralnego Zarządu Służby Więziennej i Krajowej Administracji Skarbowej, Centralne Biuro Śledcze Policji otrzymano informacje, z których wynika, że podmioty te nie gromadzą oddzielnego katalogu danych z zakresu przestępstw na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej.” To sprawiło, iż Doktorant nie mógł stworzyć pełnego obrazu zjawiska ale pozwoliło to na wnioski de lege ferenda dla wskazanych powyżej organów.

Rozdział V

W rozdziale piątym ukazana została przestępczość przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej z perspektywy zorganizowanej przestępczości ekonomicznej. Fenomenologia współczesnej zorganizowanej przestępczości ekonomicznej. Przedstawiona w rozdziale problematyka w pełni obrazuje poziom naukowy jaki sobą reprezentuje Autor. Skupia się przy tym co prawda na dwóch dominujących rodzajach przestępczości na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej, które pozostają w zainteresowaniu zorganizowanych grup przestępczych oszustwach karuzelowych oraz praniu korzyści pochodzących z przestępstw jednakże jego dociekania naukowe obrazują pełną relację między przestępczością na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej a przestępczością zorganizowaną. Podejście Doktoranta do tej kwestii zasługuje na wysoką ocenę. Takie podejście pozwolił

na wyciągnięcie interesujących wniosków odnoszących się w szczególności do narzędzi jakimi powinny dysponować organy ścigania opisywanej kategorii przestępczości. Teoretyczne rozważania zostały uzupełnione danymi sprawozdawczymi różnych podmiotów w formie tabelarycznej.

Rozdział VI

Zjawisko przestępczości przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej w świetle badań zostało ukazane w rozdziale VI. W zasadzie Autor dokonując analizy tekstowej, aktów prawnych realizował już czynności badawcze i przedstawiał wyniki w poprzedzających rozdziałach niemniej jednak to ten Autor uznał za najwłaściwszy dla podsumowania i weryfikacji hipotez badawczych. Rozdział VI jest kompatybilny z pozostałymi np. doszło w nim do konfrontowania danych statystycznych przedstawionych w rozdziale IV z opiniami i wiedzą uczestników badania. Autor w przemyślany sposób podjął się zarówno przeprowadzenia jak i przedstawienia wyników badań. Z uwagi na założenie, iż respondentami będą doświadczeni funkcjonariusze Policji reprezentujących jednostki organizacyjne z całej Polski, którzy odpowiadają za pełnienie nadzoru nad służbą wszystkich policjantów pionu kryminalnego zajmujących się zwalczaniem przestępczości gospodarczej na szkodę Unii Europejskiej koniecznym było przeprowadzenie przedmiotowych badań zgodnie z obowiązującymi w Policji procedurami. Nie uważam jednak, aby była potrzeba wskazywania na strukturę organizacyjną jednostek Policji.

Wystandaryzowany kwestionariusz ankietowy, skierowany został do oficerów Policji pełniących funkcje kierownicze Naczelników i/lub Zastępców Naczelników Wydziału do Walki z przestępczością Gospodarczą szesnastu komend wojewódzkich Policji oraz Komendy Stołecznej Policji w Warszawie.

Uzasadnieniem takiego kryterium wyboru próby badawczej było założenie, że osoby te dysponują doświadczeniem oraz wiedzą, dzięki którym należy uznać je za ekspertów w dziedzinie zwalczania przestępczości na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej. Uzyskana zgoda właściwego merytorycznie podmiotu pozwoliła na wypełnienie 23 kwestionariuszy ankiet. We wszystkich nadesłanych kwestionariuszach ankietowych respondenci odpowiedzieli na każde z zaznaczonych pytań. Jak wskazał Autor badanie pozwoliło na :

- dokonanie pogłębionej analizy obrazu przestępczości na szkodę interesów finansowych Unii Europejskiej z perspektywy organów ścigania,

- wyeksponowanie problemów, z którymi mierzą się organy ścigania podczas prowadzenia postępowań przygotowawczych,
- zdiagnozowanie obszarów, które potrzebują systemowych rozwiązań,
- wskazanie na problemy związane z procesem prowadzenia postępowań,
- uwidocznienie potrzeb zintensyfikowania współpracy Policji z właściwymi podmiotami.

Rozdział ten stanowi potwierdzenie umiejętności Autora łączenia zagadnień teoretycznych i praktycznych. Wyniki przeprowadzonych badań pozwalają na stwierdzenie, iż były one wyczerpujące i zasługują na wyjątkową pozytywną ocenę ze względu na, z jednej strony swoją wielowątkowość a z drugiej spójność z „pozostałymi” badaniami zaprezentowanymi w pracy. Treść rozdziału jest dopełnieniem teoretycznych jak i empirycznych dociekań Autora, co w rezultacie pozwoliło na stworzenie interesującej całości. Uzupełnienie wypowiedzi teoretycznych stanowi graficzne przedstawienie wyników przeprowadzonych badań. Wartość przeprowadzonych badań jest ogromna, a praca włożona w ich przeprowadzenie zasługuje na uznanie. Niewątpliwie uzyskany, wynik działania badawczego, powinien być rozpatrywany w kontekście potencjalnego wykorzystania w praktyce działań określonych podmiotów.

Rozdział VII

W kolejnym rozdziale Doktorant przedstawia ocenę efektywności organów ścigania oraz innych podmiotów zaangażowanych w przeciwdziałanie przestępczości przeciwko interesom finansowym Unii Europejskiej. Uzupełnia rozważania praktyczne i teoretyczne pozwalając tym samym na wyciągnięcie wniosków, które mogą wpłynąć na poprawę systemu zwalczania przestępstw godzących w interes finansowy Unii Europejskiej, a przez to na skuteczność ochrony interesów wspólnoty.

Rozdział ten również jest wyrazem skrupulatności Autora. Dociekania naukowe wypełniające treść tego rozdziału, w przedmiocie dysertacji, stanowią podstawę do kolejnych rozważań. Z jednej strony daje odpowiedzi wynikające z własnych doświadczeń, bogatego orzecznictwa, literatury przedmiotu, z drugiej zaś „otwiera drzwi” dla dalszych dociekań. Pozostawienie niektórych pytań bez odpowiedzi to również wyraz spostrze-

gawczości naukowej Autora. Szczególny nacisk Doktorant położył na kwestię szkolenia, doskonalenia zawodowego właściwych merytorycznie podmiotów a przede wszystkim funkcjonariuszy Policji w obszarze zagadnieniowym dysertacji. Swoje rozważania Autor uzupełnia ujęciem tabelarycznym, w których zawarł dane dotyczące działalności opisywanych podmiotów. Dokonywał w tym zakresie analizy sprawozdań z ich działalności. Wskazuje to po raz kolejny na umiejętne łączenie przez Autora zagadnień teoretycznych z praktyką, a także swoim doświadczeniem zawodowym.

Zakończenie

Przedstawione wnioski z badań i postulaty zawarte w Zakończeniu spinają dogmatyczną oraz aposterioryczną treść rozprawy. Autor odniósł się do każdej zaakcentowanej w kolejnych rozdziałach kwestii przekazując swoje stanowisko w danym zakresie, argumentując je przeprowadzonymi badaniami i poglądami doktryny. Liczne i precyzyjne uwagi podsumowujące stanowią wyraz profesjonalizmu. Hipoteza ogólna i hipotezy szczegółowe, które wynikają ze zidentyfikowanych problemów badawczych zostały potwierdzone. Cele pracy w oparciu o dostępny materiał zostały zrealizowane dzięki czemu uzyskano naukową i praktyczną wartość dodaną na podjęty w dysertacji temat. Pozwoliło to Autorowi na stwierdzenie, z którym trudno się nie zgodzić, że „uregulowania prawne dotyczące funkcjonowania systemu instytucjonalnego zaangażowanego w ochronę interesów finansowych na gruncie unijnym należy ocenić pozytywnie. Zauważalna jest ciągłość inicjatyw, które podlegają bieżącemu monitorowaniu i analizowaniu, dzięki czemu wypracowywane są kolejne niezbędne do realizacji celów mechanizmy”.

Wnioski Autora niewątpliwie zasługują na wykorzystanie zarówno przez naukowców jak i praktyków.

III Konkluzje

Niezależnie od zgłoszonych wcześniej uwag – wywody prowadzone w pracy są przejrzyste, logiczne, poparte wiedzą, doświadczeniem zawodowym Autora a także poglądami przedstawicieli doktryny, konkluzje zaś wypływające z wniosków i zawarte w zakończeniu rozprawy dobrze osadzone w jego treści, nowatorskie – stanowiące nie tylko oryginalne ale także dogłębne rozwiązanie problemu ukierunkowane na praktyczne wykorzystanie przez właściwe merytorycznie podmioty.

Język pracy jest jasny, komunikatywny, co sprawia, że uzyskana w ten sposób płynność wywodów zachęca do lektury kolejnych jej stron. Występowały tylko nieliczne błędy językowe, gramatyczne czy też tzw. literówki, powtórzenia, które mam nadzieję, jak wskazywałam powyżej zostaną usunięte przy przygotowaniu do publikacji pracy. Podobnie, jak i treści, które stanowią uzupełnienie głównego wątku ale powodują pewne od niego odejście. Przypisy i odnośniki wykonane zostały prawidłowo. Należy zatem uznać, że Doktorant opanował technikę wykonania opracowania naukowego.

Doktorant wykorzystał umiejętnie i odpowiednio dobrał do omawianej problematyki liczne opracowania zwarte, literaturę krajową i międzynarodową a także akty prawne, orzecznictwo właściwych podmiotów krajowych i międzynarodowych. Autor prowadząc myśl zaakcentowaną tytułem rozdziału czy też podrozdziału łączy treści teoretyczne, orzecznictwo, poglądy praktyków, jak i własne opinie i przemyślenia, co podkreśla wysoką ocenę merytoryczną dysertacji.

Wypada jednak wyraźnie podkreślić, że podniesione pewne wątpliwości nie mogą być postrzegane jako umniejszające ogólnie wysoką ocenę rozprawy, która stanowi poważne osiągnięcie badawcze, świadczące o dojrzałości i samodzielności naukowej w zakresie badań dogmatycznych i empirycznych. Nie ulega wątpliwości, iż tak dogłębna analiza przedmiotu dysertacji to wynik doświadczenia zawodowego Autora, ale także jego wiedzy i umiejętności.

Reasumując, w związku z powyższą oceną wyrażam przekonanie, że recenzowana rozprawa doktorska mgra Marcina CZOSNEK w pełni odpowiada wymogom stawianym rozprawom doktorskim. Zasluguje także na wyróżnienie.

Stwierdzam, że rozprawa doktorska spełnia wymogi określone w art. 187 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

Wnioskuje zatem o przyjęcie rozprawy mgra Marcina CZOSNEK oraz o dopuszczenie Doktoranta do dalszych stadiów postępowania w przewodzie doktorskim.

16.06.2023 r. Wrocław

dr hab. Izabela Nowicka, prof. AWL .

